

DE ADMINISTRATIEVE ORGANISATIE IN HET COMPUTERCENTRUM

door J. Nathans

In het voorgaande artikel is ontwikkeld, dat het doelmatig is de automatische informatieverwerking te concentreren in een zelfstandig orgaan.

Dit orgaan is dan rechtstreeks onder de hoogste leiding geordend en staat onafhankelijk naast de organen, welke dragers zijn van de beschikkende, beherende en registrerende functie. Voorshands is hier gesteld, dat de registrerende functie een eigen taak blijft vervullen; in ons volgend artikel komen wij hierop terug.

Voor de goede orde zij opgemerkt, dat niet *a priori* vaststaat, dat het zo verkregen organisatiepatroon uitsluitend toepassing zou kunnen vinden bij automatische informatieverwerking.

De bestudering van de hieraan verbonden problemen moge een stimulans zijn ook bij anderssoortige informatieverwerking na te gaan of hierin reeds een optimum door middel van specialisatie is bereikt.

De taak, die het computercentrum zal moeten vervullen, zal bestaan uit het foutloos verwerken van alle daartoe ontvangen informatie en uit het publiceren van de daaruit verkregen uitkomsten op de gewenste tijdstippen. Principieel houdt deze taakomschrijving in, dat het computercentrum niet verantwoordelijk is voor de juistheid van de toegevoerde informatie, noch voor de door het verwerken van onjuiste informatie verkregen foutieve uitkomsten.

Als eis mag echter wel gesteld worden, dat fouten in de toegevoerde informatie, voorzover het proces-technisch mogelijk is, worden opgespoord.

Ook het onderzoek naar de vraag, welke behoeften aan informatie zullen moeten worden bevredigd en welke grondgegevens daartoe aan het computercentrum zullen moeten toevloeien, behoort in eerste instantie niet tot diens taak.

In ons vorig artikel werd reeds gesteld, dat een sterke mate van specialisatie op de deelbewerkingen van het automatiseringsproces en van de automatische verwerking mogelijk en noodzakelijk is. Eveneens werd opgemerkt, dat, wil een vruchtbare synthese verkregen worden, er aanleiding is de gespecialiseerde functionarissen organisatorisch onder één leiding te brengen.

Er is echter een verband tussen de aanvankelijk gewenste informatie en de technisch-economische mogelijkheden van het computercentrum; omgekeerd is er een verband tussen deze mogelijkheden en het openbaar worden van latente informatiebehoeften.

Een nauwe samenwerking tussen de diverse organen en het computercentrum is dan ook geboden.

In het bovenstaande hebben wij schetsmatig weergegeven met welke problemen wij ons in dit artikel zullen bezig houden; op welke wijze zekerheid verkregen kan worden, dat de door het computercentrum verstrekte informatie juist is, zal - voorzover deze betrekking heeft op administratieve verantwoordingen - later ter sprake komen.

In het tweede schema, voorkomende in het hiervoor gaande artikel van de heer Mantz heeft deze, uitgaande van de procestechniek, een organisatieplan voor het computercentrum opgebouwd. Dit plan geeft ons voldoende mogelijkheden voor het treffen van controlemaatregelen van administratief-organisatorische aard.

Het grondpatroon van dit schema is een „manager” onder wie een drietal subleiders ressorteren, die verantwoordelijk zijn voor de taakvervullingen

- a. chef - systeemanalyse (nieuwe objecten)
- b. chef - leider operationele werkzaamheden
- c. chef E.A.M. (Evaluation and Methods) - controle op doeltreffendheid.

Wanneer wij de manager direct onder de hoogste leiding plaatsen, is aan onze eerder genoemde eis voldaan om het computercentrum onafhankelijk van de overige functies een plaats te geven in de organisatie als geheel.

Wij moeten nu bezien hoe ongewenste beïnvloeding van het computercentrum zal kunnen worden voorkomen, respectievelijk niet onontdekt zal blijven. Daarbij kan ons inziens de subleiding sub c buiten beschouwing blijven.

Deze subleiding, die geheel een staffunctie vervult, kan slechts invloed uitoefenen binnen het centrum via de chef „systeemanalyse”.

De inhoud van de taak van de chef EAM is in het artikel van de Heer Mantz uitvoerig beschreven.

Het orgaan „systeemanalyse” is in hetzelfde schema als staforgaan van de manager gezien. De plaatsing binnen het computercentrum roept, zoals hiervoor reeds werd aangegeven, vragen op.

Het is zeer wel denkbaar, dat de systeemanalyse onder de staffunctie „organisatie” wordt gebracht, omdat vanuit „organisatie” de rangorde, waarin nieuwe projecten zullen moeten worden geëntameerd vermoedelijk beter kan worden vastgesteld. Overigens vindt het onderzoekingswerk ten behoeve van de systeemanalyse zodanig gespreid over afdelingen en hiërarchieën plaats, dat de medewerking van „organisatie” niet zal kunnen worden gemist.

Het komt ons voor, dat de keuze van de plaats van het staforgaan in hoofdzaak bepaald mag worden op grond van praktische redenen; wanneer dit orgaan zich buiten het computercentrum bevindt zal echter in het centrum een (kleinere) staf niet ontbeerd kunnen worden. Onder deze staf blijft dan tenminste de programmering ressorteren.

In het artikel van de Heer Mantz wordt gepropageerd, dat elke afdeling intern over voldoende automatiseringskennis beschikt ten behoeve van het vakkundig tegenspel.

Wij menen dat aan deze eis ook beantwoord is wanneer dit tegenspel geleverd kan worden door de organen „organisatie” en „registratie” (zie later).

Een en ander houdt in, dat wanneer „systeemanalyse” onder het computercentrum is geordend de „manager” een niet herroepbare instructie van de hoogste leiding dient te krijgen, dat een programma slechts gebruikt kan worden voor zover en voor zolang het goedgekeurd is door de organen „organisatie” en „registratie”.

Zoals aangegeven in het artikel van de Heer Mantz zullen contactlieden daarbij niet kunnen worden gemist.

De chef „operationele werkzaamheden” zal in het computercentrum als lijnfunctionaris kunnen worden gezien, onder wie de werkzaamheden, in het schema in de drie hoofdgroepen scheduling, machinekamer en controle verdeeld, zijn geordend. Het zal mogelijk zijn deze chef, welke als lijnfunctionaris zijn opdrachten van de manager ontvangt, mede algemene instructies te verstrekken, die rechtstreeks van de hoogste leiding afkomstig zijn.

Deze instructies, welke voorbereid worden door „organisatie”, „registratie” en „manager” prevaleren boven elke andere.

Deze constructie is geen novum; het is de enige mogelijkheid om noodzakelijke administratief-organisatorische waarborgen te verkrijgen in gevallen, dat proces-technische omstandigheden een doorvoering van soortgelijke functiescheidingen verhinderen. Deze directie-instructie zal tenminste inhouden, dat slechts de goed-gekeurde programma's mogen worden gebruikt en voorschriften geven voor het aanbrengen van correcties.

Een en ander houdt niet in, dat onregelmatigheden niet zouden kunnen voorkomen. Uitgaande van het meergenoemde schema 2 zullen nog de volgende maatregelen in aanmerking komen:

De arbeidsverdeling tussen systeemanalyse (en programmering) en operationele werkzaamheden is niet alleen proces-technisch, doch eveneens administratief-organisatorisch geboden. Daar in het vlak van de registratie het kennis dragen van bepaalde feiten voldoende zijn kan tot het plegen van onjuiste - de organisatie benadelende - handelingen mogen programmeurs geen ongecontroleerde toegang hebben tot geaccepteerde programma's en tot de financiële administratie in het algemeen.

Bijzondere zorg is te besteden aan de archivering van invoermedia, programma's, e.d. Een onderschikking van de „tape library” als in het schema 2 is aangegeven, lijkt ons daarom aanvechtbaar.

Uit anderen hoofde geeft ook de Heer Mantz als mening, dat deze functie kan uitgroeien boven het niveau, waarop deze thans door hem is geplaatst.

Een administratieve verantwoording van „uitgeleende” programma's, tapes e.d. lijkt op zijn plaats.

Uit administratief-organisatorisch standpunt mag een d.g. verantwoording niet ontbreken; aangezien echter geen reële belangentegenstelling tussen de operationele functionarissen en die van de „tape library” aanwezig is, mag anderzijds hieraan geen overdreven betekenis worden toegekend.

De mogelijkheid, dat de operateur via het bedieningspaneel in kan grijpen in de gang van zaken, brengt gevaren met zich mede.

Betoogd wordt, dat een frauduleuze ingreep wel bijzonder bemoeilijkt kan worden doch dat de meeste spectaculaire fraudes met groot geduld en vernuft worden voorbereid. In dit verband wordt de wenselijkheid, dat elke ingreep van de operateur door middel van een in de computer gebouwd programma in een niet voor hem toegankelijk logboek wordt vastgelegd, door velen gevoeld, doch dit is voornamelijk niet universeel te realiseren.

Binnen het kader van de bedoeling van dit artikel is het niet nodig in te gaan op de technische controlemogelijkheden welke in de apparatuur resp. in de programma's zijn of kunnen worden ingebouwd; beoogd werd slechts de organisatorische voorwaarden na te gaan waaraan voldaan moet worden.

In het begin van dit artikel hebben wij gesteld, dat het computercentrum tot taak heeft de ontvangen informatie foutloos te verwerken, maar in principe niet verantwoordelijk is voor fouten in de toegevoerde informatie. Door de juiste keuze van te verwerken informatie en doelmatige programmering is signalering van fouten, welke zich in de ontvangen informatie voordoen niettemin stellig mogelijk. De samenwerking tussen „systeemanalyse”, „organisatie” en „registratie” zal hier zijn vruchten kunnen afwerpen.

In het voorgaande hebben wij, vanuit het aspect der administratieve organisatie, aangegeven waar wij ons de plaats van het computercentrum denken en welke maatregelen en mogelijkheden in dat centrum aanwezig zijn. Wij kunnen thans nagaan welke overige maatregelen nodig zijn, opdat een met betrekking tot de interne controle optimaal mogelijke administratieve organisatie ontstaat.